

Тенденції міжнародної трудової міграції робочої сили в умовах глобалізації

І. ГОРБАЧОВА,

кандидат економічних наук

Житомирський національний агроекономічний інститут

Проаналізовано стан сучасного етапу міжнародної міграції робочої сили та участь України в ній. Зосереджена увага на необхідності та можливості міжнародної міграції робочої сили в країнах світу й в Україні, зокрема. Надано пропозиції щодо підвищення ефективності участі України в процесах міжнародної міграції робочої сили та поліпшення державної міграційної політики України.

Проанализировано состояние современного этапа международной миграции рабочей силы и участие Украины в ней. Сосредоточено внимание на необходимости и возможности международной миграции рабочей силы в странах мира и в Украине, в частности. Предоставлены предложения относительно повышения эффективности участия Украины в процессах международной миграции рабочей силы и улучшения государственной миграционной политики Украины.

The condition of the current stage of international labour migration and Ukraine's participation in it are analyzed in it. The need and possibilities of international labour migration in the world and in Ukraine, particularly, are paid much attention to. Increasing the efficiency of Ukraine's participation in the processes of international labor migration and improving the state migration policy of Ukraine are proposed.

Ключові слова: глобалізація, іноземці, міжнародна міграція робочої сили, робоча сила.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується посиленням глобалізаційних процесів, однією із форм прояву яких є трудова міграція. Її активізація спричинена зростанням кількості транснаціональних корпорацій, які поширюють свою діяльність на нові ринки, що потребує чималої кількості кваліфікованої та водночас дешевої робочої сили. У цьому контексті дослідження глобальних економічних процесів, тенденцій міжнародної трудової міграції має велике практичне значення. Міжнародна міграція є вагомим фактором соціально-економічного розвитку країн-донорів, що змушує напрацьовувати набір стратегій з метою запобігання негативним тенденціям. Для здійснення довгострокової програми розвитку Україні необхідно визначити головні принципи цієї стратегії й засоби її здійснення з метою реалізації відповідної зовнішньоекономічної доктрини нашої держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Міжнародна трудова міграція робочої сили посідає чинне місце в системі міжнародних економічних відносин. Дослідження цієї проблеми завжди є актуальним та корисним щодо розгляду економічних відносин між країнами світу. Низку проблем міжнародної трудової міграції досліджено в працях таких вчених-економістів, як: В. Врум, П. Кругман, І. Івахнюк, М. Філіп, І. Маноло. Ці проблеми розглядалися і в працях вітчизняних вчених: В. Козик, Л. Пан-

кова, Н. Даниленко, В. Ткач, Г. Балабанова, В. Геєць, М. Долішній та ін. Проте не вирішеність багатьох питань у цій сфері визначає необхідність поглиблення наукових досліджень.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз тенденцій та особливостей міжнародної трудової міграції робочої сили в умовах глобалізації, визначення участі України в цих процесах та розробка прикладних рекомендацій щодо покращення ситуації. Досягнення зазначеної мети обумовило необхідність вирішення таких завдань:

- охарактеризувати тенденції процесів міжнародної трудової міграції робочої сили;
- визначити основні причини та наслідки міжнародної трудової міграції для країн-донорів та для приймаючих країн;
- з'ясувати основні проблеми та наслідки трудової міграції робочої сили для України;
- надати рекомендації та визначити перспективи щодо регулювання та розвитку процесів міграції робочої сили в умовах глобалізації.

Результати досліджень. Вільне або примусове переміщення людей відбувалося завжди — настільки, наскільки «вистачає» історичної пам'яті людства. Серед причин, що впливають на міграцію, вирізняють неекономічні та економічні. До першої групи включаються політико-правові, релігійні, етнічні, екологічні, освітньо-культурні, психологічні чинники. До економічних факторів слід віднести насамперед наявність країн із різним рівнем соціаль-

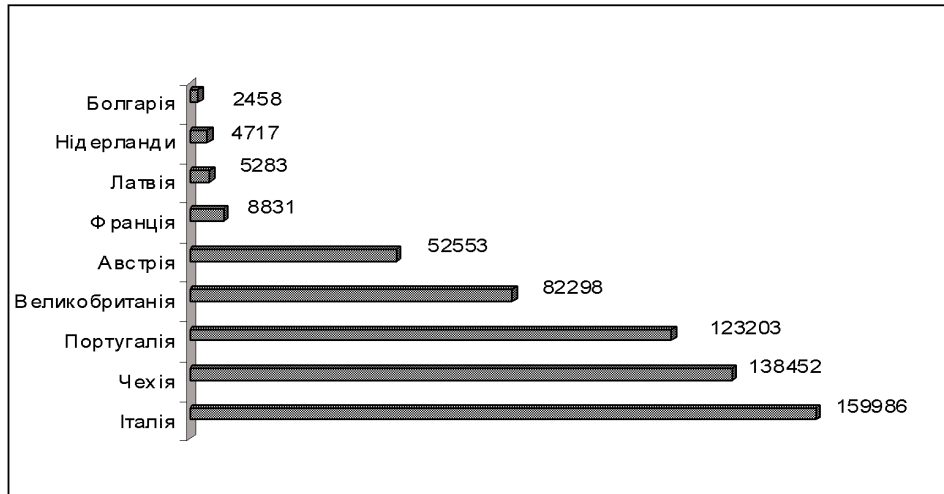

Рис. 1. Чисельність українців в країнах Європи, 2012 р. (осіб)

но-економічного розвитку, що викликає переміщення робочої сили з бідних країн до країн з високим рівнем життя; стан національного ринку праці й тенденції його розвитку; структурну перебудову економіки, яка супроводжується зростанням потреб у робітниках високої кваліфікації, з одного боку, та наявністю структурного безробіття, з іншого; зростання масштабів міграції капіталу, функціонування транснаціональних корпорацій, спільних підприємств тощо.

Аналіз численних наукових праць, присвячених міжнародній міграції робочої сили, дозволяє стверджувати, що посилення міграційного руху переважно відбувається під впливом економічних факторів. Формулюючи причини світової міграції, слід розрізняти необхідні та достатні умови її здійснення. Економічні чинники створюють необхідні умови, однак самі по собі вони не можуть вважатися достатніми умовами трудової міграції. Це означає, що за наявності економічних чинників міграція може й не відбутися доти, доки певна подія в особистому житті не прискорить її і не стане поштовхом до руху. Тому домінуюча роль належить економічним чинникам, які діють у взаємозв'язку й взаємозалежності з іншими факторами.

За часів незалежності України формування ринкових методів господарювання відбувалося в умовах гострих кризових явищ в економічному, соціальному й політичному житті. Ринкова трансформація економіки України здійснюється вкрай непослідовно і безсистемно, що призвело до зростання негативних явищ, поглиблення господарського хаосу.

Зростання відкритості українського суспільства, зняття обмежень на перетин державного кордону,

забезпечення вільного пересування громадян неминуче призвело до дедалі більшого втягнення України в міжнародний обмін робочою силою. Економічні труднощі, спричинені кризою, безробіття та неповна зайнятість, низькі трудові доходи, затримки з виплатою зарплатні примусили багатьох людей шукати заробітку за кордоном.

За даними державної статистики, обсяги офіційно зареєстрованої трудової міграції постійно зростають: у 2005 р. вони становили 19 тис. осіб, у 2008 р. — 31 тис. осіб, а у 2012 р. — 51 тис. осіб¹. Проте вважаємо, що дані офіційної статистики навіть приблизно не відображають дійсні масштаби трудової міграції за кордон. Спеціальні дослідження та експертні оцінки дають підставу стверджувати, що реальна кількість працівників-мігрантів у десятки, а то й у сотні разів більша за офіційну. Наприклад, за даними проведеного у 2012 р. Державним комітетом статистики України обстеження «Життєві шляхи населення України», чисельність українських громадян, які працюють за кордоном, становить щонайменше 1 млн. осіб². Згідно із результатами загальнонаціонального соціологічного моніторингу, який був здійснений Інститутом соціології НАН України, досвід тимчасової трудової міграції за кордон набули члени 10,2% українських сімей.

Певне уявлення про масштаби трудової міграції дають дані прикордонної статистики в комбінації з результатами соціологічних опитувань міжнародних пасажирів у пунктах перетину кордону, які засвідчують, що з метою працевлаштування і торгового бізнесу здійснюються, відповідно, близько 4% і понад 16% виїздів на західному кордоні, 14% і 25% — на східному³. Враховуючи різну інтенсивність руху

¹ Праця України за 2012 рік: стат. зб. / Держкомстат України. — К., 2012. — С. 203–204.

² Там само. — С. 245–246.

³ Ткач В. Ю. Європейський ринок праці в системі міжнародної міграції трудових ресурсів / В. Ю. Ткач // Економіка АПК. — 2012, №2. — С. 138–143.

на різних ділянках кордону, а також той факт, що щорічно українці понад 15 млн. разів перетинають кордон у напрямку виїзду, можна підрахувати, що громадяни України приблизно 1,4 млн. разів на рік виїжджають за кордон з трудовими і близько 3 млн. — з комерційними цілями.

У Росії лише офіційно (на основі ліцензій Федеральної міграційної служби цієї країни) працює близько 200 тис. українських громадян, загальна ж кількість українців, які працюють у цій країні, оцінюється в 1 млн.

Основною сферою зайнятості українців за кордоном є будівництво (понад половину мігрантів). На другому місці — робота домашньої прислуги (16,3%), далі сільське господарство, торгівля, промисловість⁴. Значна частина трудових мігрантів з України працюють за кордоном без належних дозволів, тобто нелегально. За даними обстеження Держкомстату 2011 р., 35,1% заробітчан мали дозвіл на проживання та роботу, 39,3% — тимчасову реєстрацію, жодного офіційного статусу перебування за кордоном не мали 25,6% мігрантів⁵. Збільшується ймовірність поширення нелегальних форм трудової міграції (у Росії, Греції, Іспанії, Італії, Португалії, в країнах Центральної та Східної Європи) за рахунок різного за обсягом тіньового сектору економіки в приймаючих країнах.

Внаслідок постійного відбору фахівців шляхом їх виїзду до Росії та на Захід Україна поступово втрачає науковців, фахівців високої кваліфікації, а це ще більше ускладнює подолання труднощів трансформаційного періоду. Процес еміграції населення з України пояснюється такими причинами:

- структурна перебудова економіки і нестабільна ситуація на внутрішньому ринку праці, як наслідок економічних перетворень та змін;
- велика різниця в умовах життя і рівнях заробітної плати в Україні та країнах Заходу;
- відсутність перспектив професійного зростання для багатьох здібних людей;
- недостатній рівень безпеки громадян (як правової, так і економічної); незахищеність прав власності;
- економічна нестабільність у країні й невизначеність шляхів виходу з неї.

Аналіз причин сучасної еміграції з України показує, що вона характеризується двома основними чинниками. З одного боку, це елементарний пошук роботи з метою забезпечення себе й родини засобами для життя, а з іншого, — пошук гарантованої

можливості самореалізації. За сучасних умов співвідношення цих факторів весь час змінюється з незначною перевагою однієї над іншою. Це й не дивно в умовах розвитку інформаційно-технологічної революції, значної швидкості поширення знань тощо.

Масова трудова міграція вкрай негативно впливає на економічний та соціальний розвиток України. Збільшення грошової маси призводить до зростання цін, дешеві імпортні товари, привезені «човниками», створюють конкуренцію товарам вітчизняного виробництва. Орієнтовані на споживання гроші мігрантів лише незначною мірою мають інвестиційне чи кредитне використання.

Зовнішня трудова міграція руйнує трудові колективи, здатна спричинити дефіцит робочої сили у певних галузях та регіонах. Вона призводить до втрати кваліфікації, оскільки особи з високим рівнем професійної підготовки здебільшого виконують за кордоном малокваліфіковану роботу. Проте цілком очевидно й те, що масовий відплив продуктивної робочої сили, особливо вчених і спеціалістів, завдасть Україні не тільки економічних, але й інтелектуальних та моральних збитків. Навіть у разі повернення мігрантів в Україну ці втрати не будуть надолужені: внаслідок тривалого виконання за кордоном малокваліфікованої роботи мігранти втрачають кваліфікацію; повертаються передовсім особи старшого віку, які в Україні залишаються економічно неактивними. Виїзд кваліфікованих кадрів, молодих спеціалістів також негативно вплине на професійну структуру працездатного населення, погіршить його статеві-віковий склад тощо.

Нинішні тимчасові поїздки на заробітки у майбутньому можуть перетворитися у незворотні втрати населення. У лютому 2012 р. Відділ економічних і соціальних проблем ООН оприлюднив прогноз, згідно з яким до 2050 р. населення України скоротиться майже вдвічі, з 46 до 26 млн. чол., а трудова міграція відіграє провідну роль у цій проблемі⁶.

В останні десятиліття ХХ ст. міжнародна міграція робочої сили стала однією зі складових процесу глобалізації світової економіки. З одного боку, глобальні зміни у наш час супроводжуються інтенсифікацією міжнародних міграційних процесів, з іншого — підтверджено, що люди мають меншу мобільність, ніж гроші, товари або ідеї. Люди завжди належать будь-якій країні, залежні від паспортів, віз, дозволів на проживання й кон'юнктури ринку праці. Сьогодні можна говорити про глобальні зміни світового міграційного порядку. Негативні наслідки світової

⁴ Праця України за 2012 рік: стат. зб. / Держкомстат України. — К., 2012. — 351 с.

⁵ Там само. — 352 с.

⁶ Ткач В. Ю. Європейський ринок праці в системі міжнародної міграції трудових ресурсів / В. Ю. Ткач // Економіка АПК. — 2012, №2. — С. 138–143.

фінансово-економічної кризи призвели до погіршення ситуації на внутрішньому ринку праці, коли зростає рівень безробіття, підвищується навантаження на держбюджет в різних країнах світу. За цих умов уряди країн переглядають власну міграційну політику, намагаючись лімітувати доступ на внутрішній ринок низькокваліфікованої іноземної робочої сили, щоб дати можливість працевлаштуватися національній робочій силі.

Країнам з перехідною економікою доводиться реагувати на виклики глобального міграційного режиму. Зростаюча поляризація світу на бідні та багаті країни, що здійснює небувалий міграційний тиск одних країн на інші. Також стає очевидною криза управління міграцією з боку держав, що знаходить прояв у масовому поширенні нелегальної міграції. Існує також суперечність між концепцією прав людини і національними інтересами держав.

На теперішній час лідером серед країн Європи з прийому іноземців є Німеччина. Дослідження свідчать, що основна кількість іноземців (приблизно 75%) мешкають лише у п'яти країнах Європи: Німеччині, Іспанії, Великобританії, Італії та Франції⁷. Причиною саме такого розташування мігрантів є те, що ці 5 країн є найбільшими в Європі.

Робочу силу з України високо цінують роботодавці на Заході. Наприклад, незважаючи на складні умови існування ринку праці у Великобританії під впливом світової фінансово-економічної кризи, звільняти українців британці не збираються, пояснюючи це тим, що українці працелюбні, толерантні у випадках виконання термінової роботи, відповідальні й згодні працювати за відносну невелику заробітну платню (90 фунтів стерлінгів на день).

У пропорційному відношенні більш усього іноземців у Люксембурзі – 44% населення, у Латвії – 18%, на Кіпрі та в Естонії – по 16%, в Іспанії – 12%, в Ірландії – 11%, в Австрії – 10%. Менше за 1% іноземців мешкає у Польщі, Румунії, Болгарії та Словаччині. Це пояснюється недостатнім рівнем соціально-економічного розвитку цих країн. Лідерами серед країн-«постачальників» іноземців до країн ЄС є Туреччина (2,4 млн. людей), Марокко (1,8 млн. людей) і Албанія (1 млн. людей)⁸.

Офіційно наших співвітчизників у ЄС близько 600 тис. людей. Німеччина лідирує за кількістю іноземців не випадково, бо політика цієї країни цілеспрямована на залучення висококваліфікованої робочої сили з числа іноземців. Іспанія та Італія так само спрямовують свою політику. Загальна тенденція така: до країн Північно-Західної Європи (Шве-

цію, Німеччину) їдуть фахівці високої кваліфікації, а до країн Південної Європи (Іспанія, Італія, частково Франція) – некваліфіковані робітники, прислуга, сезонні працівники тощо.

В Україні за 2011 р. одержали вид на мешкання 14953 іноземця, зокрема дозвіл на роботу – 8100 людей. Це родичі українців та іноземців, що вже мають вид на мешкання, діячі науки, культури, біженці, які мешкають у нас більше трьох років. Решта – це студенти, що тимчасово мешкають у країні. Уряд України підвищив квоту щодо іноземців, які можуть отримати вид на мешкання в 2012 р. Статистика ж відносно українців, що мешкають в країнах ЄС, та дані Євростату не є достатньо точними, бо не враховують українців, які отримують дозвіл на сезонні роботи, також статистика не враховує нелегальних мігрантів. Отже, відомості про масштаби міжнародної міграції робочої сили є достатньо приблизними.

Світова міграція суттєво прискорюється під впливом глобалізації вищої освіти. Значна частина студентів – вихідців з країн, що розвиваються, здобувши вищу освіту за кордоном, у промислово розвинутих країнах, намагаються саме там залишитися працювати. Одночасно поширюються процеси залучення фахівців на роботу в менш розвинуті країни у тих випадках, коли випускники західних вузів не можуть знайти роботу на батьківщині. Такі зв'язки притаманні Західній Європі та країнам Азії. Україна поки що не бере активної участі в цих процесах. На заваді переміщення випускників вищих вітчизняних закладів освіти на Захід, до розвинутих країн, стають складнощі у підтвердженні диплому, недостатній рівень знання іноземних мов, а також різниця культур, ментальність тощо.

На Заході розповсюджується практика залучення спеціалістів з країн, що розвиваються, за тимчасовими контрактами на роботу в промислово розвинуті країни. Фактором, який сприяє збільшенню попиту на працю, можна вважати процес старіння населення промислово розвинутих країн. Особливо стрімко цей процес розвивається в країнах Західної Європи. Вже сьогодні Європа відчуває зростання міграції переважно з країн Азії та Африки. Наприклад, у Сербії, Франції, Німеччині спостерігається значний приплив мігрантів саме з цих регіонів. Як доводить практика, вихідці з цих регіонів суттєво впливають на підвищення рівня народжуваності, сприяють економічному оздоровленню приймаючих країн тощо.

Відомо, що представники етнічних меншин значно частіше за місцеве населення створюють власний бізнес, вони проявляють меншу розбірливість при

⁷ Балабанова Г. П. Трудова міграція в Україні в умовах глобалізації / Г. П. Балабанова // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємство. – 2008. – №2. – С. 9–13.

⁸ Ткач В. Ю. Європейський ринок праці в системі міжнародної міграції трудових ресурсів / В. Ю. Ткач // Економіка АПК. – 2012, №2. – С. 138–143.

виборі праці, меншу увагу приділяють плануванню сім'ї. За прогнозами дослідника міжнародних міграційних процесів П. Сталкера, протягом 1995–2025 рр. чисельність робочої сили у бідних країнах збільшиться з 1,4 млрд. до 2,2 млрд. людей⁹.

За нинішніх темпів розвитку торгівлі та міграції інвестицій навряд чи вдасться забезпечити зайнятість такої кількості нових робітників на території країн, де народилися. Глобалізація сприяє переміщенню висококваліфікованих робітників у промислово розвинуті країни. Як уже зазначалось, спільною рисою, притаманною абсолютній більшості країн, є збільшення у складі імігрантів кваліфікованих спеціалістів. Головний мотив переміщення таких спеціалістів – збільшення доходів і кар'єрне зростання, можливість застосування своїх знань та здібностей. Основними причинами цього є, безумовно, економічні: низький рівень заробітної плати науковців сприяє еміграції талановитих, перспективних фахівців до розвинутих країн Європи (Німеччина, Великобританія, Австрія) та у США.

Досліджено, що для України найбільш сприятливий клімат при виїзді до США та інших розвинутих країн. Однак, ситуація з еміграцією науковців у XXI ст. значно загальмувалась, а, отже, внутрішній соціально-економічний стан країни поступово, надто повільно, але ж покращується. Вважаємо, що така позитивна динаміка збережеться й надалі. Процес еміграції наукових працівників вищої кваліфікації набув відчутних масштабів. Задля призупинення цього процесу, держава повинна повернутися обличчям до розвитку науки, підвищити її фінансування, обрати інноваційно-інвестиційний шлях економічного зростання. При формуванні іміграційної політики держав та пошуках методів її удосконалення доводиться враховувати зростаючі потоки нелегальних імігрантів. Це явище сьогодні набуло масового характеру. Одне з протиріч, притаманних розвитку міграційних процесів, в умовах глобалізації проявляється у суперечливих наслідках цього процесу для країн-донорів та країн-реципієнтів. У країнах, які залучають іноземців, останнє є фактором підвищення сукупного попиту і, відповідно, зростання виробництва товарів та послуг.

Заробіток імігрантів ділиться на дві частки: перша використовується на особисту життєдіяльність, а друга – це частка, що переказується членам родини на батьківщину. Зростання заробітків буде сприяти збільшенню обох частин. Однак, якщо прийняти заробіток й пропорцію його поділу за величину незмінну, тоді виходить, що в разі еміграції не окремих членів родини, а родини цілком, їхні витрати на

життєзабезпечення за кордоном зростають, у зв'язку з чим зростає попит на товари та послуги, стимулюється розвиток економіки країни, що приймає імігрантів. Однак, у такому випадку країна-постачальник робочої сили не доотримує значні суми у вигляді грошових переказів мігрантів на батьківщину. Це свідчить, що країни-донори зацікавлені в еміграції окремих людей, а країни, що приймають мігрантів, зацікавлені у протилежному.

Це протиріччя можна розв'язати тільки шляхом домовленостей на міждержавному рівні про відшкодування таких втрат. Законодавчо такі питання може вирішити МОП (Міжнародна Організація Праці). Унаслідок більш низької заробітної плати імігрантів в країнах, що їх приймають, зменшуються витрати на виробництво товарів та послуг, вони стають дешевими, підвищується їхня конкурентоспроможність на ринках. Наприклад, у США іміграція обумовлює 30–40% загального зниження реальної заробітної плати некваліфікованої робочої сили, що не може не позначитись на цінах готових продуктів.

Отже, міграція суттєво впливає на обсяг ВВП. У країнах походження міграція може полегшити наявне безробіття й принести їм певні валютні доходи у вигляді:

- іноземної валюти як наслідок грошових переказів мігрантів;
- податків з прибутку фірм-посередників;
- особистого інвестування мігрантів;
- капіталовкладень від країн-імпортерів робочої сили, що надходять в країни-експортери міждержавними каналами;
- субсидій благодійних фондів і міжнародних організацій.

Країни-імпортери робочої сили разом із потоком мігрантів отримують наступні:

- позитивні наслідки:
- підвищення конкурентоспроможності товарів, до виробництва яких залучаються імігранти, за рахунок скорочення витрат (зокрема фонду заробітної плати), що призводить до підвищення темпів зростання економіки країни;
- стимулювання внутрішнього сукупного попиту з боку мігрантів;
- економію коштів на підготовку кваліфікованих спеціалістів, на соціальні програми, купівлю патентів, ноу-хау, ліцензій в інших державах;
- надання додаткової еластичності внутрішньому ринку праці шляхом посилення конкуренції у сфері пропозиції робочої сили.

Сьогодні традиційними центрами тяжіння для імігрантів залишаються США, Канада та Австралія.

⁹ Peter Stalker. Workers Without Frontiers. The Impact of Globalization on Intenrational Migration. — JLO, Lynne Reiner Publishers, USA, 2000. — P. 20–27.

Управління міграційними потоками в розвинутих країнах світу здійснюється згідно чинних законодавств, як правило, державна міграційна політика переслідує додержання певної мети, що не суперечить національним інтересам: це може бути залучення кваліфікованих фахівців переважно певних напрямів діяльності або просто талановитих людей, або перспективних молодих спеціалістів, або родичів тих, хто вже мешкає в певній країні, або біженців тощо. В Україні міграційна політика держави має бути більш досконалою і спиратися на наші національні інтереси.

Сьогодні, враховуючи транзитне становище країни у руху робочої сили в напрямках Схід-Захід (й у зворотному напрямку), нагальною є проблема, пов'язана з екстрадицією нелегальних мігрантів на батьківщину. Завдячуючи неврегульованості цієї проблеми, Україна на цей момент відчутних збитків щодо фінансування цих процесів не має. Нагальною є проблема підготовки й підписання двохсторонніх міжнародних договорів щодо вирішення цієї проблеми. Враховуючи розвиток процесів глобалізації, світової економіки, участь країн з перехідною економікою у цих процесах, слід шукати шляхи ефективної міграційної взаємодії держав, яка б забезпечувала додержання взаємної вигоди для країн-донорів та країн-реципієнтів.

Висновки та перспективи подальших розвідок.

Процеси міжнародної міграції робочої сили є невід'ємною складовою розвитку міжнародних економічних відносин. Сьогодні ці відносини відчувають помітний вплив процесів світової глобалізації. Глобалізація суттєво прискорює процеси міжнародної міграції робочої сили. Україна бере активну участь в міжнародній міграції робочої сили. Ця участь має певні протиріччя й потребує удосконалення. Проведений аналіз основних проблем зовнішньої трудової міграції населення України свідчить про наявність суттєвої загрози втрати нашою державою частки свого людського капіталу. Зовнішня трудова міграція все ще залишається природною реакцією населення в умовах нерозвинутості та деформованості внутрішнього ринку праці, масового галузевого і регіонального безробіття.

Вирішення цієї проблеми вимагає: зростання реальної заробітної плати, як основного джерела грошових надходжень населення та важливого стимулу до трудової активності; удосконалення законодавства та реформування органів виконавчої влади у сфері міграції та забезпечення скоординованої діяльності різних відомств та органів влади всіх рівнів у сфері реалізації міграційної політики; посилення соціальної відповідальності роботодавців за використання робочої сили, ролі соціального партнерства у розв'язанні проблем зайнятості населення

та поліпшення ситуації на національному ринку праці тощо.

Розглядаючи міжнародну міграцію робочої сили, слід розрізняти необхідність і можливість її здійснення. Наслідки міграції залежать від того, чи є певна країна країною-постачальником або країною-користувачем іноземної робочої сили. У загальносвітовому масштабі міжнародна міграція робочої сили зумовлює оптимізацію розміщення продуктивних сил, вирівнювання цін на головний фактор виробництва. Процес еміграції фахівців потребує ретельного аналізу й розробки спеціальних заходів. Насамперед, необхідно створити в Україні належні соціально-економічні, організаційні, правові умови для створення умов життя, навчання, розвитку економіки та особистості.

Задля прискорення цього процесу, держава повинна повернутися обличчям до розвитку науки, підвищити її фінансування, обрати інноваційно-інвестиційний шлях економічного зростання. Цей шлях передбачає поширення науково-прикладних і науково-технічних знань. Вже сьогодні соціально-економічний розвиток України, хоча й не є таким же як у країнах Західної Європи, однак, для наших співвітчизників виявляється більш сприятливим, ніж «золоті гори» на Заході. Про це свідчить суттєве скорочення еміграції та зростання імміграції.

Україна не повинна весь час на когось рівнятися, хоча сучасні процеси глобалізації потребують певних світових стандартів розвитку, а йти вперед, обираючи свій шлях розвитку. Такі дії сьогодні вже приносять позитивні результати, особливо у країнах Південно-Східної Азії. Такий розвиток вимагає використання усіх здобутків світової цивілізації та примноження власних. Глобалізація економіки суттєво вплинула на формування нового підходу до міграційної політики. Цей підхід полягає в переході від контролюючих функцій держави до комплексного управління міграційними процесами, основу якого складає створення умов, що протидіють міграції. В умовах тісного взаємозв'язку й взаємозалежності національних економік стає можливим стимулювання економічного зростання, створення нових робочих місць, підвищення доходів, формування сприятливого клімату у країнах еміграції. Така можливість реалізується шляхом лібералізації торгівлі, залучення прямих іноземних інвестицій, активного включення національних валют у світову валютну систему.

Отже, задля ефективного управління міграційними процесами в Україні вважаємо за необхідне здійснювати означені пропозиції не поетапно, а комплексно, інакше може скластися критична ситуація на ринку праці в національній економіці.